

Mons. dr. sc. Stjepan KOŽUL

JANKO BARLÈ – ZAGREBAČKI KANONIK (1916. – +1941.)

Sažetak

Janko Barlè – kanonik – Prvostolni kaptol zagrebački. Prikaz životnoga puta Janka Barlèa, u četiri manja podnaslova, od svećeničkoga ređenja 1892. u Zagrebu i službe kapelana u Garešnici (1892. – 1893.), preko službe vjeroučitelja pučkih škola u Zagrebu (1893. – 1894.) i služba u Nadbiskupskom duhovnom stolu Zagrebačke nadbiskupije (1894. – 1940.) i Zboru prebendara katedralne crkve (5. siječnja 1905. – 1916.), do osvrta na ondašnje političke i crkvene prilike u Zagrebu, te posebice na njegovo plodno životno razdoblje kao zagrebačkoga kanonika (1916. – +1941.).

Rođen je godine 1869. u Budanju u Julijskoj krajini blizu Vipave, u obitelji mjesnoga učitelja Janka i Ivane rođene Strniša. Bio je najstarije dijete u obitelji s desetero djece. Svoju mladost proživio je u Podzemlju na Kupi u blizini Metlike, kamo mu je otac bio premješten na službu. Tu je kao dječak upoznao Hrvate. Niže razrede gimnazije završio je u Novom Mestu, a više u Karlovcu (V. – VI.) i Nadbiskupskom liceju (VII. – VIII.) u Zagrebu. Bogoslovje studira na Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bio je pitomac Nadbiskupskoga sjemeništa na Kaptolu. Kao član glazbenoga društva zagrebačkih bogoslova »Vijenac« i u okrilju Zbora duhovne mladeži zagrebačke, počeo se baviti glazbom, literarnim radom, poviješću i znanošću kojoj će ostati vjeran cijeloga svojega života. Za svećenika Zagrebačke nadbiskupije zaređen je 26. srpnja 1892., u vrijeme ispražnjene nadbiskupske stolice (1891. – 1894.) jer Sveta Stolica nije htjela potvrditi imenovanje kanonika dr. Stjepana Vučetića zagrebačkim nadbiskupom po Njegovu carskom i apostolskom veličanstvu.¹ Kao mladomisnik poslan je Barlè

za kapelana u Garešnicu, gdje djeluje pastoralno uz župnika i podarhiđakona Josipa Valentina (1859. – +1896.),² rodom iz Radgone u Štajerskoj. Posebnu pozornost posvetio je crkvenomu pjevanju, nabavi harmonija i pastoralnomu služenju. U Garešnici djeluje od rujna 1892. do kolovoza 1893. godine,³ kada dolazi u Zagreb najprije kao vjeroučitelj na pučkim školama i Domu za gluhonijemu djecu, te bude doskora dodijeljen na rad u pisarnicu Nadbiskupskoga duhovnoga stola u Zagrebu, već godine 1894. Ondje će ostati sve do pred svoju smrt. Uspinjao se od službe do službe, sve dok nije postao ravnatelj kancelarije, odnosno kancelar Nadbiskupskoga duhovnoga stola. Bilježnikom i aktuarom bio je imenovan 1894. godine, a voditeljem urudžbenoga zapisnika (protokolista) i arhivarom 1897. godine. Bilo je to vrijeme nadbiskupa dr. Jurja Posilovića (1894. – +1914.),⁴ dok je službu ravnatelja ili kancelara vršio kanonik Ivan Pliverić do pred smrt

¹ KOŽUL, Stjepan. »Prilog o kanoniku Stjepanu Vučetiću«. U: *Tkalčić* 6./2002., str. 295–303.

² KOŽUL, S. *Svećenici bjelovarskoga kraja. Dio IV, Garešnički dekanat*. Izd. Tkalčić, Zagreb, 2007., str. 26–27.

³ KOŽUL, S. *Svećenici bjelovarskoga kraja. Dio IV*, (2007.), str. 60–62.

⁴ *Zagrebački biskupi i nadbiskupi*. Izd. Školska knjiga, Zagreb 1995., str. 481–486.

1907. godine, a potom kanonik dr. Dominik Premuš (1907. – 1913.), koji je od 1911. godine bio i kanonik pobočnik novomu nadbiskupu koadjutoru dr. Antunu Baueru, s ovlastima za vođenje Zagrebačke nadbiskupije zbog bolesti nadbiskupa Posilovića.⁵ Generalni vikar bio je dotadašnji kapitularni vikar i naslovni biskup Pavao Gugler, inače veliki prepozit zagrebački i prior vranski (+1909.). Guglera je od 1906. godine naslijedio u službi generalnoga vikara posvećeni pomoćni biskup dr. Ivan Krstitelj Krapac (1904. – 1910.). Poslije promaknuća Krapca za biskupa u Đakovu (1910. – +1916.), u Zagrebu je bio generalni provikar, kanonik i bivši rektor Sveučilišta, dr. Feliks Suk, do dolaska nadbiskupa koadjutora dr. Antuna Bauera s početkom 1911. godine.

Barlè je marljivo vršio povjerenu službu i koristio se dostupnom arhivskom građom te pisao razne povijesne članke i prikaze, u poveznici s prebendarom Ivanom Krstiteljem Tkalčićem (1868. – +1905.). Glede župa u Zagrebu i Katedralnom arhiđakonatu, Barlè zahvaća u najstarije razdoblje te u prve zapisnike kanonskih vizitacija od 1620. godine naovamo. Stolni ili Katedralni arhiđakoniat bio je prostran, imao je 50 župa, dok nije zagrebački biskup Ivan Paxi 1771. godine sve župe preko rijeke Save odijelio i ustanovio ondje novi Turopoljski arhiđakoniat. Barlè je pisao kraće o sinodama u Zagrebačkoj biskupiji, o raznim događajima iz povijesti Crkve zagrebačke i njezinih ustanova.

Barlè nadarbenik Zbora prebendara katedralne crkve u Zagrebu (1905. – 1916.)

Prvostolni kaptol zagrebački, kao pokrovitelj Zbora prebendara katedralne crkve od davne 1269. i 1468. naovamo, birao je redovito uglavnom mlađe svećenike za prebendare katedralne cr-

kve. Između njih je potom birao i predlagao nadbiskupu na potvrdu župnike za župe svojega pokroviteljstva (Zagreb – Sv. Ivan, Markuševac, Granešina, Kašina, Sesvete, Resnik, Nart, Varaždinske Toplice, Vrapče, Sisak, Sela kod Siska, Žažina...). Po izboru tajnim glasovanjem u sjednici Prvostolnoga kaptola, izabranik je dobivao pokroviteljsko pismo (zvano kolatoriju), a Nadbiskup ili njegov generalni vikar potvrdili bi izbor i imenovanje župnika, kojega bi potom predstavnik Kaptola Crkve zagrebačke ustoličio za župnika dotične župe kaptolskoga pokroviteljstva. Drugi dio prebendara ostavljao je Prvostolni kaptol u službi svojih i nadbiskupijskih ustanova i ureda, te prvostolnice, sjemeništa i župe sv. Marije na Dolcu. Tek poneke bi trajno ostavljao u Zagrebu, poput Tkalčića i Barlèa, i zbog službe i zbog njihova vrijednoga kulturno-znanstvenoga rada. Prebendari su, kao i kanonici, bili statutom vezani na dnevnu zajedničku molitvu časoslova u katedralnoj crkvi te vršenje bogoslužja i ispovijedanja prema mjesečnom rasporedu služba, koji je pravio kanonik kantor. Uz to su vršili druge povjerene im službe.

Kaptol Crkve zagrebačke, iza smrti prebendara Mije Koščeca, između predloženih kandidata izabrao je krajem 1904. godine Janka Barlèa za službu prebendara katedralne crkve u Zagrebu. Prisegnuo je kao prebendar 5. siječnja 1905.⁶ Poslije smrti prebendara Ivana Krstitelja Tkalčića 11. svibnja 1905., njegovu kuriju dodijelio je Zbor prebendara upravo Jan-ku Barlèu. Tako je on tijekom 11 godina živio u prebendarskoj kuriji sv. Kuzme i Damjana u Novoj Vesi 14 (1905. – 1916.). Kod njega u kuriji održano je prvo konstituirajuće sjelo Družbe »Braća hrvatskog zmaja« koja je utemeljena 16. studenoga 1905. To govori o Barlèovoj tijesnoj suradnji i povezanosti s utemeljiteljima

⁵ BERLJAK, Matija. »Dominik Premuš (1861.–+1934.), pomoćni biskup zagrebački«, *Tkalčić*, 15./2011., str. 77–99.

⁶ RAZUM, Stjepan. *Vjeroispovijedi i župničke prisege Zagrebačke nadbiskupije*. Izd. Tkalčić, Zagreb, 2010., str. 402.

Družbe Emilijem pl. Laszowskim, dr. Velimirom Deželićem i Stjepanom Širolom. S njima je surađivao na području prosvjete i kulture. Dok je Laszowski pisao o plemenitoj općini Turopolje, Barle je pisao o povijesti župa u Turopoljskom arhidakonu u najstarijem razdoblju. Bio je i meštar kapelan Družbe od 1906. do 1908. godine, a zamjenik mu je bio regens kora zagrebačke prvostolnice Filip Hajduković, koji ga je i naslijedio u službi meštra kapelana (1908. – 1922.).⁷ To je ujedno razlog zbog kojega je Družba postavila spomen-ploče povjesničarima slavne Crkve zagrebačke u Novoj Vesi 14 Ivanu Krstitelju Tkalčiću (*1840. – +1905.) i Janku Barleu (*1869. – +1941.).⁸

Nadbiskup dr. Juraj Posilović, zbog marljiva rada u Nadbiskupskoj pisarni i arhivu te posebice zbog pisanja vrijednih povijesnih rasprava i priloga, imenovao je Janka Barleu 1910. godine počasnim prisjednikom Nadbiskupskoga duhovnoga stola. Imenovanjem novoga kanonika, ranijega sveučilišnoga profesora dr. Antuna Bauera krajem 1910. godine za nadbiskupa koadjutora, otvorit će se Barleu put novih napredovanja i trajnoga boravka u Zagrebu.

Crkveno-političke prilike u Zagrebu u to doba

Krajem 19. stoljeća mnogi su svećenici bili zauzeti u stranačkoj politici i birani na višestranačkim izborima kao narodni zastupnici u Hrvatski sabor. To je bila redovita praksa onoga vremena. Ponajviše su bili u Mrazovićevoj Hrvatskoj narodno-liberalnoj stranci, iza koje su stajali đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer, kanonik dr. Franjo Rački i drugi. Zatim u Hrvatskoj narodnoj ustavnoj

stranci »unionista« (zvanih »mađarona«), koja je često bila na vlasti, te Hrvatskoj stranci prava utemeljitelja moderne hrvatske državotvorne ideologije dr. Ante Starčevića, koja se nažalost 1895. godine podijelila na Hrvatsku stranku prava takozvanih »domovinaša« i Čistu stranku prava, u kojoj je ostao otac Domovine dr. Ante Starčević (*1823. – +1896.), a vodio ju je njegov zet dr. Josip Frank (+1911.). Novo odcjepljenje pravaša dogodilo se 1908. godine vezano uz pitanje aneksije Bosne i Hercegovine tzv. »milinovaca« s dr. Milom Starčevićem na čelu. Biskup Strossmayer umro je 1905. godine, a njegova stranka izgubila je značenje i utjecaj u javnosti. Podijeljeni pravaši, osim Starčevićeve Čiste stranke prava, pošli su s dr. Franom Supilom u njegovu »novu platformu« ili »novi kurs«, te će se pojaviti Hrvatsko-srpska koalicija (dr. Frano Supilo – dr. Svetozar Pribićević), koja će surađivati sa slovenskim svećenikom političarom dr. Antonom Korošcem. Djeluje i Hrvatska narodna seljačka stranka braće Radića, Stjepana i Antuna. Već 1907. godine kandidirala je Hrvatsko-srpska koalicija sveučilišnoga profesora dr. Antuna Bauera kao kandidata za biskupa u Đakovu, ali se to nije ostvarilo u vrijeme hrvatskoga bana Teodora pl. Pejačevića (1903. – 1908.), kao što nije prošla ni kandidatura 1906. godine dr. Gustava Barona, zagrebačkoga kanonika, bivšega rektora Sveučilišta i rektora Nadbiskupskoga sjemeništa. Politička stranačka trvenja i gledanja na biskupske stolice u Đakovu i Zagrebu stvorila su nepovoljnu sliku stanja u Zagrebačkoj nadbiskupiji te je došlo do apostolske kanonske vizitacije u Zagrebu 1907. godine. Nju je obavio pomoćni biskup iz Splita mons. Vicco Palunko. On je prije biskupske službe u Splitu bio među svećenicima suradnicima prvoga vrhbosanskoga nadbiskupa dr. Josipa Stadlera u Sarajevu, pa je vizitacija u Zagrebu prošla mirno, a sam nadbiskup dr. Juraj Posilović njome uop-

⁷ KOŽUL, Stjepan. »Svećenici meštari kapelani i njihovi zamjenici u Družbi »Braća hrvatskog zmaja« (1905.-2005.)«, U: *Tkalčić* 9./2005., str. 579–612.

⁸ KOLARIĆ, Juraj. »Spomen-ploče povjesničarima Zagrebačke nadbiskupije Ivanu Krstitelju Tkalčiću (1840.-1905.) i Janku Barleu (1869.-1941.)«, U: *Tkalčić* 1./1997., str. 467–485.

će nije bio obuhvaćen. On je tih dana boravio u vili u Maksimiru (gdje je danas župni dvor župe sv. Jeronima), dok su vizitatora biskupa Palunka dočekali u Nadbiskupskom dvoru kanonici: lektor Kaptola i naslovni biskup skradinski Blaž Švinderman i bivši rektor Sveučilišta i Nadbiskupskoga sjemeništa, kanonik dr. Feliks Suk. Biskup Vicko Palunko imao je izvide u Zagrebu gleda stanja u vodstvu Zagrebačke nadbiskupije te je sastavio više popisa mogućih biskupskih kandidata, uzimajući u obzir sposobne svećenike raznih političkih opcija.

Hrvatski ban dogovarao je u ono doba s nadbiskupom kandidate za kanonike i njihova imenovanja, a predlagao je i biskupske kandidate u Hrvatskoj. Njegovu carskomu i apostolskomu veličanstvu caru i kralju u Beču na imenovanje, dok bi ih papa potvrđivao i davao dozvolu za »posvetu« (ređenje, po novom), sukladno ondašnjemu konkordatu između Svete Stolice i Austro-Ugarske Monarhije. Tek u vrijeme hrvatskoga bana dr. Nikole pl. Tomašića (1910. – siječanj 1912.), upravo njegovim nastojanjem, bit će profesor dr. Bauer u travnju 1910. promaknut za kanonika Prvostolnoga kaptola zagrebačkoga, a krajem iste godine i za nadbiskupa koadjutora s pravom nasljedstva u Zagrebu sa svim ovlastima, zbog dobi i zdravstvenoga stanja nadbiskupa dr. Jurja Posilovića, koji je živo očekivao dr. Gustava Barona, bivšega rektora Sveučilišta i Nadbiskupskoga bogoslovnoga sjemeništa (1900. – 1908.), kao svojega nasljednika u Zagrebu, ali ga nije dočekao. Drugi kandidat bio bi duhovnik u sjemeništu, sveučilišni profesor i rektor Sveučilišta dr. Josip Volović, koji je postao 1910. godine kanonikom kao i dr. Bauer. Zagrebački pomoćni biskup dr. Ivan Krstitelj Krapac, posvećen je za biskupa 1904., a dvije godine kasnije imenovan generalnim vikarom, bio je promaknut u svibnju 1910. godine za biskupa u Đakovu jer je ta biskupska stolica bila upražnjena još smrću biskupa Josipa Jurja Strossmayera, od 1905. go-

dine. Novi kanonik dr. Antun Bauer, uz pomoć bana Tomašića, promaknut je za nadbiskupa koadjutora u Zagrebu. Obojica novih biskupa, Krapac i Bauer, primila su diplomu biskupskoga imenovanja iz Beča, potpisanu od apostolskoga cara i našega kralja Franje Josipa I., od prvoga ministra ili premijera u Pešti dr. Karla Khuena Hédervárya i hrvatskoga bana dr. Nikole pl. Tomašića, potajnog Khuenova saveznika u Pešti. Zbog postojećih okolnosti i bolesti nadbiskupa Posilovića, dr. Bauer je početkom siječnja 1911. godine »primio biskupsku posvetu u Rimu« i preuzeo upravu nadbiskupije te si je imenovao bliže suradnike.

Nova promaknuća Janka Barlèa

U svim tim previranjima, prebendar Jan-ko Barlè držao se svojih dužnosti, polazio je na župe kao pratitelj pomoćnoga biskupa dr. Ivana Kr. Krapca u vrijeme kanonskih vizitacija i podjele sv. potvrde, a u slobodno vrijeme posvetio se pisanju povijesnih radova i drugih prikaza, bavljenu raznim aktivnostima te nije bio izložen nikakvim poteškoćama. Kao radin svećenik i Slovenac bio je veoma prihvatljiv posebice za novoga nadbiskupa koadjutora dr. Antuna Bauera, koji ga je odmah 1911. godine imenovao svojim osobnim tajnikom. Godine 1911. imenovao je nadbiskup koadjutor kanonika i kancelara dr. Dominika Premuša svojim kanonikom pobočnikom (*a latere*), pa je svojega osobnoga tajnika Janka Barlèa 1913. godine imenovao ravnateljem ili kancelarom Nadbiskupskoga duhovnoga stola. Imajući obzira prema nadbiskupu Posiloviću i znajući svoje okolnosti imenovanja koadjutorom, Bauer je dr. Gustava Barona (*Kutina, 1847. – +Zagreb, 1914.) imenovao svojim prvim generalnim vikarom (1912. – +1914.), dok će tu službu potom vršiti dr. Dominik Premuš, od 22. ožujka 1914. sve do svoje smrti 1934. godine.⁹ Bauer je bio peštanski i bečki stu-

⁹ BERLJAK, Matija. *Dominik Premuš (1861.-1934.)*, (2011.), str. 77–87.

dent, »živahno se bavio politikom« kao sveučilišni profesor, pošao je od Starčevićih pravaša k »domovinašima« i prema Supilovu »novom kursu« i Hrvatsko-srpskoj koaliciji, te banu Tomašiću. Imao je obzira prema »unionistima« (pučki zvanim »mađaronima«) i naklonost prema svojim političkim istomišljenicima, ali ne i prema svećenicima pravašima, koji nisu bili za popuštanje prema Hrvatsko-srpskoj koaliciji, ni za novu saveznu državu, i to sa sjedištem u Beogradu. Kako je poslije opisao profesor Petar Grgec, po dolasku sa svoje »biskupske posvete« iz Rima nadbiskup koadjutor Bauer »odmah je raspršio svećenike pravaše oko dnevnika 'Hrvatstvo'« (dr. Josip Lončarić, dr. Josip Pazman, dr. Vjekoslav Homotarić, dr. Mirko Marcheti, superior sestara milosrdnica Matija Scheigersmiedt i drugi), koji su na Kapitolu 27 uredili tiskaru i ondje izdavali više listova: *Hrvatstvo* (dnevnik), *Istina*, *Kršćanska škola*, *Luč*, *Glas naroda*, *Katolički list* (od 2. travnja 1914.).¹⁰ Iz Đakova je primio u kler Zagrebačke nadbiskupije kontroverznoga dr. Svetozara Baltazara Ritiga, kojega iz godine u godinu unaprjeđuje. Na Bogoslovni fakultet pridošli su iz Đakova profesori dr. Ivan Bujanović, već prije, i dr. Angelo Ruspini, u kojima je imao također punu podršku u smislu koalicionaštva. Već 1912. godine smjenjuje urednika *Katoličkoga lista*, uglednoga svećenika pravaša dr. Josipa Pazmana, prvoga rektora Zavoda sv. Jeronima u Rimu, sveučilišnoga profesora i rektora Sveučilišta,¹¹ uz negodovanje mnogih svećenika, i postavlja pridošloga iz Đakova političkoga istomišljenika Ritiga za urednika. Godine 1913. imenuje nadbiskup koadjutor Bauer Barlèa izjaviteljem Nadbiskupskoga duhovnoga stola, a 1914. na njegov prijedlog dobio je Barlè imenovanje od pape Benedikta XV. s naslovom »počasni komornik Njegove Svetosti«.

Barlè – kanonik Prvostolnoga kaptola zagrebačkoga (1916. – +1941.)

Poslije smrti nadbiskupa dr. Jurja Posilovića (+1914.), koadjutor dr. Bauer postaje zagrebačkim nadbiskupom te vrši svoju službu i promiče uglavnom svećenike svoje političke i crkvene opcije. Dr. Svetozara Ritiga šalje 1915. u novu župu sv. Blaža i već iduće 1916. godine na prvu župnu nadarbinu u Zagrebačkoj nadbiskupiji, za župnika sv. Marka u Zagrebu, poslije progona i loma do smrti tamošnjega župnika Petra Mrzljaka (+1916.). *Katolički list* od Ritiga je preuzeo dr. Fran Barac (Franjo Barec).¹² Od 1915. godine ima Crkva zagrebačka i dva nova pomoćna biskupa, dogovorom nadbiskupa Bauera i bana Ivana Škrleca: dr. Dominika Premuša, koji je dobivao izbore za Sabor na listi unionista, i dr. Josipa Langa, koji je više puta bio među biskupskim kandidatima ocijenjen kao »biser svećenika Zagrebačke nadbiskupije«, bližega vrhbosanskomu nadbiskupu dr. Josipu Stadleru i pravašima. Prvi je postao nadbiskupov generalni vikar, a drugi generalni provikar. Pomoćni biskup dr. Premuš imenovan je poslije dr. Ivana Krapca »biskupom beogradskim i smederevskim« te velikim prepozitom zagrebačkim i priorom vranskim, poslije smrti u istim častima Blaža Švindermana (1910. – +1915.), naslovnoga biskupa skradinskoga. Bilo je tih godina i promjena u Prvostolnom kaptolu, s više imenovanja novih kanonika. Konačno, dogovorno s banom Ivanom Škrlecom (1913. – 1917.), 26. ožujka 1916. imenovan je i Janko Barlè kanonikom Prvostolnoga kaptola zagrebačkoga. Prisegnuo je za kanonika 29. travnja 1916., zajedno s bjelovarskim župnikom Ivanom Göszlom,¹³ koji je bio u skupini svećenika Zagrebačke nadbiskupije koje je zagrebački nadbiskup i kardinal Josip Mihalović pustio

¹⁰ BERLJAK, M. *Dr. Josip Pazman 1863.-1925.* Zagreb – Rim, 2015., str. 93–95.

¹¹ BERLJAK, M. *Dr. Josip Pazman*, (2015.), str. 88–90.

¹² ZVONAR, Ivica. *Dr. Fran Barac 1872.-1940.* Izd. KBF i KS, Zagreb, 2016.

¹³ KL 67./1916., br. 14, od 6. travnja 1916., str. 164. – RAZUM, S. *Vjeroispovijedi*, (2010.), str. 421.

da pođu iz Zagrebačke nadbiskupije s prvim vrhbosanskim nadbiskupom dr. Josipom Stadlerom u Sarajevo kao pomoć u Bosni, gdje su djelovali i neki svećenici Slovenci, poput veoma sposobnoga dr. Antona Jegliča (*1850. – +1937.), Stadlerova generalnoga vikara i prepošta Kap-tola, koji je u Sarajevu zaređen za pomoćnoga biskupa 12. rujna 1897., a već 24. ožujka 1898. imenovan je ljubljanskim biskupom i na toj službi ostao do 1930. godine, kada se povukao u samostan Stičnu, ili Karla Cankara (*1877. – +1953.), brata slovenskoga pjesnika Ivana Cankara, koji je u Sarajevu zaređen za svećenika 1903. godine i istaknuo se kao urednik *Hrvatskoga dnevnika*, *Nedjelje*, *Križa* i *Katoličkoga tjednika*, te bio prelat, kanonik i duhovnik časnih sestara. Ondje je Ivan Göszl bio nadbiskupov tajnik i prvi župnik u Sarajevu od biskupijskih svećenika, dok se nije 1895. godine vratio u Zagrebačku nadbiskupiju, ranjen bolnim iskustvom i pojavama koje je u Sarajevu proživljavao nadbiskup Stadler sa svojim suradnicima, posebice od bosanskih franjevac a i njihova kruga. Barlè i Göszl bili su posljednji kanonici imenovani još u okvirima Austro-Ugarske Monarhije i predlagani od hrvatskoga bana. Uskoro dolazi kraj Austro-Ugarskoj Monarhiji, a mnogi svjetovni i crkveni političari Hrvati preko Jugoslavenškoga narodnoga odbora u Londonu i Narodnoga vijeća u Zagrebu oduševljeno se bore za žurni ulazak »hrvatskih zemalja« u novu državnu tvorevinu, Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca (1918. – 1929.), pod dinastijom Karađorđevića, koja će imati svoje središte u pravoslavnom svijetu, na Balkanu, u Beogradu. Mnogi su se nadali daleko većemu dobru nego što su iskusili s Peštom i Bečom. Neki su vjerovali i u takozvani »jugoslavenski katolicizam«, nošen ideologijom nove državne tvorevine i Hrvatskom pučkom strankom, koji je također doživio svoj slom.¹⁴ Dolazi do

sve većih razočaranja već od 1923. godine. Hrvatska ostaje bez Hrvatskoga sabora i hrvatskoga bana, tih povijesnih znakova samobitnosti, provodi se centralistička politika iz Beograda. U Zagrebu se obični građani ljute: »Tak smo zišli, kad ti državnu politiku vodi zubar, vučitelj i pop« (dr. Ante Pavelić, stariji, dr. Svetozar Pribičević i dr. Anton Korošec). Mnogi su zabrinuti za budućnost naroda i Crkve, pod udarom jugoslavenskih unitarista i režimskih centralista. To i ne čudi, jer Crkva ne živi od neke ideologije, političke stranke i svećenika političara, nego od vlastitoga poslanja u Kristu i rada apostolski raspoloženih pastira i Kristovih vjernika.

Kanonik Janko Barlè bio je u toj političkoj struji nadbiskupa dr. Antuna Bauera i njegovih pouzdanika, posebice dr. Svetozara Ritiga i dr. Frana Barca. Ova dvojica bila su već prije preko Švicarske Bauerova poveznica s Jugoslavenskim narodnim odborom u Londonu i poslije vrlo utjecajni u Narodnom vijeću u Zagrebu, iza čega je stajao i politički progon i zatvor nekih svećenika. Kanonici dr. Ljudevit Ivančan i dr. Lovro Radičević spasili su se bijegom u Graz, dok je na Blagovijest, 25. ožujka 1919. bio od redarstva uhićen sveučilišni profesor dr. Josip Pazman, bivši rektor Sveučilišta. »Iz uza redarstva baciše ga u uze kraljevskog sudbenog stola, gdje je ostao do potkraj veljače 1920.«, a da nikada nije bio pre-slušan ni pred istražnim sudcem. Čamio je u zatvoru zajedno s predsjednikom

jest – *Katolička crkva u hrvatskoj politici 1850.-1918.* Izd. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1994. – Isti, *Hrvatski katolički pokret (1903.-1945.)*. Izd. GK i Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2004. – MATIJEVIĆ, Zlatko. »Hrvatski katolički pokret«, u: Zbornik radova s međunarodnog skupa održanog u Zagrebu i Krku od 29. do 31. ožujka 2001. Izd. KS, Zagreb 2002. – Isti, »Hrvatski katolički seniorat i politika (1912.-1919.)«, u: *Croatia christiana periodica*, 24, Zagreb, 46./2000., str. 121-162. – Isti, *Slom politike katoličkog jugoslavenstva – Hrvatska pučka stranka u političkom životu Kraljevine SHS (1919.-1929.)*. Izd. Hrvatski institut za povijest – Dom i svijet, Zagreb 1998., str. 48-56.

¹⁴ Vidi novije radove: KRIŠTO, Jure. *Prešućena povi-*

svoje stranke čistih pravaša dr. Vladimirom Prebegom i vodstvom Hrvatske seljačke narodne stranke: Stjepanom Radićem, dr. Vladimirom Mačekom, Josipom Predavcem, dr. Milanom Kovačevićem i svećenikom dr. Ljudevitom Kežmanom, o čemu je pisao i Stjepan Radić u svojim pismima i uspomenama.¹⁵

Kao kanonik, Barlè je savjesno vršio svoje svećeničke dužnosti u prvostolnici. Uživao je barokni kanonički dvor ili kuriu Kaptol i sve do svoje smrti. Sve godine kanonikata, do 1940. godine, držao je i dalje službu ravnatelja ili kancelara Nadbiskupskoga duhovnoga stola (1912. – 1940.). Spomenutomu trojcu posebno povjerenja nadbiskupa Bauera: Riti-gu, Barcu i Barlèu, pridružit će se od listopada 1921. godine i dr. Anton Slamič (Antun Slamić) iz Trsta, kojega je nadbiskup Bauer upoznao u Rimu i doveo u Zagreb za osobnoga tajnika. Prva trojica pisala su i knjigu o nadbiskupu Baueru u prigodi njegovih svećeničkih i biskupskih jubileja. Barca i Slamića imenovao je nadbiskup kanonicima 1925. godine, a Slamića još i svojim kanonikom pobočnikom (*a latere*), te će kao osoba njegova povjerenja biti poslije generalni provikar i među njegovim prvim kandidatima za službu nadbiskupa koadjutora u Zagrebu. Kanonik Barlè bio je na položaju i imao znatne kanoničke prihode te je sve godine bio u mogućnosti baviti se kulturnim radom i dobrotvornošću, što je on činio i rado i obilno.

Oduševljenje obećanjima Nikole Pašića i Svetozara Pribićevića i snovima, kako će za Katoličku Crkvu biti bolje nego u bivšoj monarhiji, kako ne će biti novih nepri-lika i zatiranja kao od Pešte i Beča, i da će uskoro biti sklopljen konkordat Kraljevine SHS (1918. – 1929.) sa Svetom Stolicom, ipak je brzo kopnjelo, kao i nada da će po-lučiti znatne rezultate preko politike Hrvatske pučke stranke i sestrinske stranke

u Sloveniji na čelu s dr. Antonom Korošcem, koji je poslije Supilove smrti (*1917.) bio povezan s Hrvatima u Zagrebu i onima u Jugoslavenskom narodnom odboru u Londonu, planirajući zajedničku državu sa Srbijom i Crnom Gorom. On i dr. Svetozar Pribićević poslije Supilove smrti (+1917.) imali su dominantnu ulogu i utjecaj, dok je zubar dr. Ante Pavelić stariji, inače i zubar nadbiskupa Bauera, zauzima drugotno mjesto. U što su doveli narod, pokazali su izbori za Ustavotvornu skupštinu u Beogradu, a još se više očitovalo po Vidovdanskom ustavu iz 1923. godine. Došle su i nevolje u samoj Crkvi u Hrvatskoj s pojavom takozvanoga »žutoga pokreta« ili »starokatolicizma« i ciljanom režimskom gospodarskom politikom (4 krune za 1 dinar) i agrarnom reformom. Pokazala se nužnost održavanja Prve sinode Zagrebačke nadbiskupije (1925.). Ugrožen razdorom u samoj Crkvi i na svojem položaju, nadbiskup Bauer se od 1920. godine okreće i svojim svećenicima pravašima, koje je prije, blago rečeno, »raspršio« te ih uključuje u radna tijela da pomognu i njemu i Crkvi. Dapače, superiora sestara milosrdnica mons. Matiju Scheigersmiedta, poslije dr. Kamila Dočkala (1915. – 1920.), postavlja 1920. godine svojim osobnim tajnikom, dok nije u jesen iduće godine imenovan župnikom u Mariji Bistrici (1921. – +1942.). Pripreme i Povjerenstvo za prvi Euharistijski kongres u Zagrebu 1923. godine vodili su pomoćni biskup i generalni provikar dr. Josip Lang i tajnik dr. Josip Lončarić. Povjerenstvo za pripremu Prve sinode Zagrebačke nadbiskupije vodio je pomoćni biskup i generalni vikar dr. Dominik Premuš, a tajnik je bio dr. Josip Pazman, koji je s uhićenjem i ukazom iz Beograda bio bačen sa Sveučilišta, pa je 1923. godine imenovan upraviteljem župe sv. Petra u Zagrebu. Kako je bio lošijega zdravlja, umro je 1925. godine, a tajnikom Sinode postao je Janko Barlè. Dok je nadbiskup Bauer 28. kolovoza 1925., na koncu održane Prve sinode Zagrebačke nadbisku-

¹⁵ BERLJAK, M. *Dr. Josip Pazman*, (2015.), str. 103–120. – KRIZMAN, B. *Korespondencija Stjepana Radića*, 1919.–1928., 2, Zagreb, 1973.

pije, održao svoj svečani zaključni govor i proglasio Statute s Naputcima »važeci-ma počamvši od 1. siječnja 1926.«, nalazi-mo uz nadbiskupov i potpis Janka Barlèa kao »kancelara nadbiskupske kurije«. Kako je župa sv. Petra u Zagrebu osta-la upražnjena smrću upravitelja dr. Josi-pa Pazmana (1923. – 1925.), župnikom je postao dr. Josip Lončarić. No, uza sve to, do 1935. godine, nadbiskup Bauer kano-nicima imenuje uglavnom svećenike svo-je političke opcije. Zaustavio je sva pro-maknuća u Prvostolnom kaptolu do 1933. godine, u nadi skoroga konkordata izme-đu Svete Stolice i Kraljevine Jugoslavi-je (1929. – 1941.), koji i nije dočeka. Iako se od 1918. godine mogao služiti ovlasti-ma novoga Zakonika kanonskog prava i u pitanju promaknuća u Kaptolu, on je to odbijao s izgovorom da treba pitati Ze-maljsku vladu u Zagrebu i Beograd, jer je tako bilo u bivšoj monarhiji, ignorirajući činjenicu da je bivša monarhija imala va-žeći konkordat sa Svetom Stolicom te da je središte nove državne tvorevine izvan katoličkoga područja, pod pravoslavnom dinastijom i utjecajem tada stvorene Pa-trijaršije SPC-a sa sjedištem u Beogradu, uz skupi otkup jurisdikcijskih prava od carigradskoga patrijarha. Zbog toga je i Barlè u Prvostolnom kaptolu bio kanonik meštar od imenovanja 1916. do 1927. go-dine.

Komarnički arhiđakon Stjepan Horvat umro je 1924. godine. Čekalo se s proma-knućima i sve je mirovalo do iza Prve si-node Zagrebačke nadbiskupije, 1925. go-dine. Iduće godine počeo je nadbiskup Bauer imenovati namjesnike ispražnje-nih arhiđakonata, ali ne i arhiđakone. Tako je Janko Barlè od 1926. godine bio imenovan namjesnikom Komarničkoga arhiđakonata. Tu je službu vršio do 1933. godine, kada je nadbiskup Bauer konač-no prestao čekati ono što i nije dočeka. Godine 1933. kanonik Stjepan Korenić imenovan je arhiđakonom Komarničko-ga arhiđakonata, a Janko Barlè arhiđa-konom Dubičkoga arhiđakonata, s ko-

jega je dr. Josip Volović bio promaknut za prepozita čazmanskoga i arhiđakona Gušća i Svetačja u Donjoj Slavoniji, ispod rijeke Ilove. U službi arhiđakona dubič-koga Barlè je ostao do 1940. godine, kada ga je naslijedio kanonik Karlo Gruičić, koji će završiti svoj život godine 1948. u logoru Stara Gradiška.¹⁶

Duge godine svojega života ispunio je Janko Barlè marljivim radom i dobro-tvornošću. Njegov položaj i kanonički prihodi onoga vremena dopuštali su mu da sve slobodno vrijeme posveti omilje-nim svojim predmetima: beletristici, bo-tanici, povijesti i glazbi.

Mnogo je radio i pisao na slovenskom i hrvatskom jeziku, u raznim listovima i časopisima. U prigodi 70. obljetnice nje-gova života nalazimo lijep prikaz njegova svećeničkoga i kulturnoga rada, pisanja i suradnje u raznim listovima. Posebice su mu važne povijesne rasprave i članci te uredništvo i uprava *Svete Cecilije*.¹⁷

U slobodno vrijeme mnogo je pisao u *Svetoj Ceciliji*, a članke iz povijesti u *Katoličkom listu*, te u drugim časopisima i listovima onoga vremena. Pisao je i u slovenskom listu *Dom i svijet*, te u nizu drugih listova. Od 1913. godine bio je predsjednik Društva sv. Cecilije i ured-nik istoimenoga lista od 1914. pa do smr-ti, ali i 27 raznih kulturnih društava. Kao pisac bio je član Društva hrvatskih knji-ževnika i Društva sv. Jeronima (Hrvat-skoga književnoga društva sv. Jeronima), kao povjesničar bio je član Hrvatsko-ga arheološkoga društva i Zemaljskoga povjerenstva za očuvanje historičkih i umjetničkih spomenika, kao muzikolog sudjelovao je u Cecilijskom društvu, Hrvatskom glazbenom zavodu i u Fil-harmoničkom društvu, a kao znanstve-ni radnik bio je dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 1922. godine. Iako je bio književnik, muziko-

¹⁶ KOŽUL, Stjepan. *Martirologij Crkve zagrebačke*. Izd. Prometej, Zagreb, 1998., str. 165–166.

¹⁷ KL, 90./1939., br. 10, od 9. ožujka 1939., str. 134.

log, etnomuzikolog i povjesničar glazbe, svoja najzapaženija djela ostvario je na području povijesti: *Povijest župa i crkava zagrebačkih*, I.- II. (Zagreb, 1896. i 1900.), *Zagrebački arcidjkonat do godine 1642.* (Zagreb, 1903.), *Popis župa u Donjoj Slavoniji od g. 1660.* (Zagreb, 1907.), *Ivan Krstitelj Tkalcic* (Zagreb, 1905.), *Biskup zagrebački grof Mirko Esterhazy* (Zagreb, 1908.) i tako redom. U razdoblju od 1895. do 1930. godine objavio je na hrvatskom jeziku 78 bibliografskih jedinica, a najvažniji su mu radovi objavljeni u 12 posebnih knjiga. Spomenimo još: *Povijest turopoljskih župa* (Zagreb, 1911.), *Josip Juraj Strossmayer* (1910.), *Naše dijecezanske sinode* (1913.), *Stari Zagreb* (1918.).

Premda je Janko Barle bio u tolikim odgovornim službama i društvima, nije se nikada udaljio od prirode. Kao rođen pjesnik gledao je prirodu Božju i za nju imao izvrsno oko. To mu je bila najsladša zabava. Barle je *biline* ne samo bilježio nego i sabirao i opisivao. Tijekom godina skupio si je bogate herbarije, koje je ostavio Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. On je, uz profesora Karla Bošnjaka, jedini svećenik svojega naraštaja koji se bavio botanikom. Sastavljajući herbarije postupao je vrlo savjesno i znanstveno. Svaka bilina imala je cijeli svoj arak. Na naleđu bilo je crnom tintom naznačeno ime biline latinskim jezikom, a iza toga je slijedila hrvatska nomenklatura biline, često vrlo opsežna. Onda mjesto i dan nalaska. Tih je herbarija bio pun ormar, tako da su bila potrebna posebna kola za prijevoz iz njegove ostavštine u Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju na Šalati.

Osim što je posvetio dio svojega života i dobrotvorstva *Svetoj Ceciliji*, koju je godinama uređivao, još valja napomenuti da je Barle bio dobar pjevač. Dulji niz godina bio je »koralist prvostolne crkve«, poput kanonika Krešimira Pečnjaka i još nekih. Kao mlad svećenik gajio je u svojoj kuriji pjevanje podržavajući privatni muški zbor.

Nadbiskup dr. Alojzije Stepinac bio je pravo osvježanje i za narod i za svećenike u Zagrebačkoj nadbiskupiji. Već kao koadjutor, a pogotovo kao nadbiskup, češće je predlagao po dvojicu revnih svećenika Zagrebačke nadbiskupije za kanonike ili za crkvene visoke počasti, imajući u vidu prvenstveno njihov čestit život i neumorni rad za Crkvu, za razliku od svojega predšasnika dr. Bauera, koji je bio politički i jugoslaven-ski jednosmjernan. Nadbiskup Stepinac vodio je računa o osjećajima svećenika i naroda svoje nadbiskupije, pa je 1939. godine predložio Svetoj Stolicu za visoko odlikovanje, usporedo sa Slovencem Jankom Barleom, i koprivničkoga župnika Hrvata Stjepana Pavunića, Starčevićeva pravaša i zastupnika u Hrvatskom saboru (1913. – 1918.), inače prije župnika u Vrbovcu (1912. – 1924.) i potom borca sa starokatolicima u Koprivnici (1924. – +1959.). Poslije, u doba komunističkoga progona vjere i Crkve, bit će župnik Pavunić uznik u Lepoglavi zajedno s nadbiskupom Stepincem.¹⁸ Papa Pio XII. imenovao je 1939. godine tu dvojicu predloženih apostolskim protonotarima »ad instar participantium« s pravom nošenja mitre.

Nadbiskup dr. Alojzije Stepinac ustoličio je Barlea u svojoj privatnoj kapelici u Nadbiskupskom dvoru 3. kolovoza 1939. u čast apostolskoga protonotara »ad instar participantium«. Asistirali su kanonici: generalni provikar dr. Antun Slamić i mons. dr. Stjepan Bakšić te nadbiskupski tajnik dr. Franjo Šeper i ceremonijar dr. Dragutin Nežić. Bila je to prigoda zahvale Janku Barleu za 45 godina službe u Nadbiskupskom duhovnom stolu u Zagrebu (1894. – 1939.).¹⁹ Početkom svibnja 1940. godine prihvaćena je Barleova zahvala na službi ravnatelja ili kancelara Nadbiskupskoga duhovnoga stola. Novi

¹⁸ KOVAČIĆ, Milivoj. *Stjepan Pavunić Virovec, vrbovečki i koprivnički župnik*. Izd. Hrvatski zemljopis, Naklada dr. Feletar, Koprivnica, 2001.

¹⁹ KL, 90./1939., br. 32, od 10. kolovoza 1939., str. 398.

pomoćni biskup mons. dr. Josip Lach imenovan je 1940. godine generalnim vikarom, čime je i dr. Antun Slamić pre-stao biti generalnim provikarom, a pre-uzeo je službu ravnatelja ili kancelara Nadbiskupskoga duhovnoga stola poslije Janka Barlèa.²⁰

Barlè je umro 18. veljače 1941. u 14 sati u svojoj kuriji, Kaptol 1. Redovito je išao na šetnju svaki dan do pred koji tjedan prije smrti, kada je pao. Višegodišnja skleroza i konačno slabost srca uzrokom su smr-ti. Kao kulturni radnik u velikoj je mje-ri zadužio hrvatsku povjesnicu i crkve-nu glazbu. Premda je na tim područjima bio samouk, ustrajnim je radom stekao ugled dobrog poznavatelja naše crkve-ne povijesti te se njegovo ime nalazi uz poznata imena naših svećenika povje-sničara, od Marcelovića i Krčelića, preko prebendara Tkalčića i kanonika Ivančana, do Dočkala, Buturca i Ivandije. U pri-godi smrti *Katolički list* donosi vijest na prvoj stranici te objavljuje prikaz njego-va života kao i opširniji prikaz svih nje-govih pisanih članaka, crtica, prikaza i radova s područja beletristike, na hrvat-skom i slovenskom jeziku, suradnje u ra-znim listovima, te s područja povijesti i glazbe. Prikaz je napisao »nk« (dr. Niko-la Kolarek), tj. vjerojatno preuzeo od ka-nonika dr. Kamila Dočkala.²¹

Poslije Barlèove smrti kurija Kaptol 1 više nije bila popunjena kanonikom nego su prihodi te kurije i kanoničkoga mjesta išli za obnovu prvostolnice, koja je bila upravo u jeku, dogovorno između nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca i Prvo-stolnoga kaptola zagrebačkoga; a posli-je Drugoga svjetskoga rata ugrabile su ju komunističke vlasti svojom nacionaliza-cijom.

Osobne isprave Janka Barlèa kao i nje-govu literarnu ostavštinu smjestio je kanonik dr. Kamilo Dočkal u arhiv Di-jecezanskoga muzeja, samo je njegova dopisba predana Jugoslavenskoj akade-miji znanosti i umjetnosti.

Barlèov prikaz života i djelovanja na-lazi se u časopisima *Katolički list* i *Sve-ta Cecilija*. Iza svih prikaza stoji svestrani radnik i kanonik dr. Kamilo Dočkal, pa i ondje gdje su potpisani urednici. *Kato-lički list*, 90./1939., br. 10. donosi naslov »70. godišnjica života i djela ravnatelja nadbiskupske kancelarije msgra Janka Barlè-a«. Zatim, »Kanonik msgr. Janko Barlè«, u: *Katolički list*, 92./1941., br. 8, od 20. veljače 1941., str. 85–87. List *Sveta Cecilija*, 35./1941., br. 1–2, str. 3–4., dono-si kratak nekrolog pod naslovom »Msgr. Janko Barlè. Tu je i Msgr. Janko Barlè – nacrt života«, autora Kamila Dočkala u: *Sveta Cecilija*, 35./1941., br. 1–2 (lipanj), str. 5–12. Od istoga Dočkala »Bibliogra-fija msgra Janka Barlè-a«, u: *Sveta Cecili-ja*, 35./1941., br. 3–4, i 36./1942., br. 1 (sije-čanj-veljača), str. 9–12., te »Književni rad msgra Janka Barlè-a u očima kritike«, u: *Sveta Cecilija*, 36./1942., br. 2.

O kanoniku Barlèu pisali su u novije vrijeme, osim u *Svetoj Ceciliji*, vezano uz njegovu tijesnu povezanost s Družbom »Braća hrvatskog zmaja« i početnom svećeničkom službom u Garešnici, Juraj Kolarić i Stjepan Kožul.²²

²⁰ KL, 91./1940., br. 19, od 9. svibnja 1940., str. 230.

²¹ KL, 92./1941., br. 8, od 20. veljače 1941., str. 85–87. – NAZ, Matica umrlih svećenika, II. (1912.–1977.), str. 110. – IVANČAN, Ljudevit. *Podatci o zagrebačkim kanonicima*, rukopis u NAZ, broj 1158. i dopuna s Barlèovom bibliografijom kanonika Kamila Dočkala, te NDS, Osobnik Janka Barlèa, godina 1941.

²² KOLARIĆ, Juraj. »Spomen-ploče povjesničarima Zagrebačke nadbiskupije Ivanu Krstitelju Tkalčiću (1840.–1905.) i Janku Barlèu (1869.–1941.)«. U: *Tkalčić*, 1./1997., str. 467–485. – Isti, »Život i djelo Janka Barlèa (1869.–1941.)«. U: *Sveta Cecilija*, 52./1982., br. 2, str. 26–30. – KOŽUL, Stjepan. »Svećenici meštiri kapelani i njihovi zamjenici u Družbi 'Braća hrvat-skog zmaja' (1905.–2005.)«. U: *Tkalčić*, 9./2005., str. 579–612. – Isti, *Svećenici bjelovarskoga kraja. Dio IV. Garešnički dekanat*. Izd. Tkalčić, Zagreb, 2007., str. 60–62.